

BEKLEME

Ali Osman Gündođan*

Bekleme, bir fiildir. Fiil, niyet halinde bir hareket veya hareketsizlik halidir. Hareketsizlik halinde bile fenomenolojik bir intention (kasıtlılık) vardır. Bekleme salonunda beklemek gibi. Şuurun bir noktaya odaklanması halini de ifade eden bekleme, bekleyen ve beklenileni şart koşar. Bekleyen, şuurlu bir varlık olmalıdır. İnsan dışında ya da şuurlu varlık dışında bekleyenden bahsedilemez. Tren, beklemez ama bekletilir veya durur. Koyun, kasabı beklemez. Beklenen ise şuurlu varlık da şuursuz varlık da olabilir. Beklenen, beklendiğini bilen bir varlıksa şuurlu olabilir. Kasap koyunu, yolcu treni, çocuk işten dönecek anneyi bekler. Örneklerden de anlaşılabilir gibi aktif olan daha çok bekleyendir; beklenen, sadece beklenendir, beklendiğinin farkında bile olmayabilir. Beklenen, şuurlu olduğu yani beklendiğini bildiği ölçüde aktiftir. Çocuđu tarafından beklenen annenin durumunda olduğu gibi. Bekleyen, beklenene değer atfettiği zaman atfedilen değer ne ise beklenen de aynı değere kavuşur; her zaman değerli olduğundan değil. Başka bir ifadeyle beklenenin değeri, çoğu zaman bekleyenin atfettiği değere bağlıdır. Bu, beklenenin kendinde bir değeri olmadığı anlamına da gelmez. Ama bekleme fiili esnasındaki değer, genelde bekleyenden kaynaklanır.

Bekleyen, öyle bir eksiztanstır ki, bekleme yi sürdürebilir veya beklemekten vazgeçebilir. Bu, bekleyenin hürriyetini ifşa eder. Beklememezlik edemeyeceği durumda bile o, hürdür. Buradaki “edememezlik” halini ifade eden zorunluluk, iradenin beklememezlik edemeyeceği bir imkânı belli eder ve irade bunu kabul eder. Çünkü imkânın olduğu yerde hürriyet vardır. Her durumda, beklemek veya beklememek (beklemekten vazgeçmek) hürriyet hissine neden olur. Yanlış bir anlamıyla, bekleyen bekletildiğini düşünürse hürriyetini kaybettiği hissine kapılabilir. Ama bu his, bir vehimdir. Burada bekleyen, beklemek zorunda bırakıldığını düşünmektedir. Oysa beklemek zorunda bırakılmak diye bir zorunluluk, bekleyen için geçerli olamaz. Zira beklemek, hür olmak zorundadır.

Sonsuza kadar beklemek ile hiç beklememek, bekleme veya beklememe durumunda olanın hürriyetinde eşit değere sahiptir. Sonsuza kadar bekleyen de hiç beklemeyen de hürdür. Aradaki fark, durum değiştirme farkıdır ve bu da hürriyeti sağlayıcıdır. Durum değiştirmek, şuur değişikliğine neden olabilir. Bir var oluş halinden başka bir var oluş haline geçiş de diyebileceğimiz bu hal, nadiren de olsa irade zaafına neden olabileceği gibi irade zaafından da kaynaklanabilir. Eğer böyle bir zaaf varsa hürriyet tehlikeye düşer.

Beklemek, geleceğe ait bir anı şimdi haline dönüştürme isteğidir. Bunun için beklemek ile zaman arasında sıkı bir ilişki vardır. Beklemek fiili çerçevesinde zaman, soyut bir kategori değildir; somut bir var oluş halidir. Bu somut var oluş hali ile zaman arasındaki ilişki, bekleme fiilinin dışında pek çok fiil ile gerçekleşebilir. Meselâ Gabriel Marcel, bağlanma ve sadakat fiillerinde bu somut halin tam olarak yaşandığını düşünür. Bir vicdan azabı, özgürlük, ızdırap, iman etme v.b. durumlarda da bu somut hal yaşanır. Bu somut hallerin hepsinde zaman ile içten bir ilişki kurulur. Heidegger, Varlık ve Zaman’da bu ilgiyi kurar. Beklemek ile ilgi arasında da bir ilişki vardır. Beklediğimiz, ilgimiz dâhilinde olandır ve ilgimiz dâhilinde olmayan, bizim tarafımızdan beklenmez. Belki de “beklenmedik durumlar”, böyle açıklanabilir.

- Muğla Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

Bazı başka fiiller gibi bekleme fiili de, bizi varlığımızdan haberdar eder. Bekleme esnasında pek çok içsel hal yaşanır ve bütün bu haller bazı fenomenler biçiminde kendini gösterir. Telaş, sıkıntı, kararsızlık, acelecilik bunlardan bazılarıdır. Bu fenomenler, beklemenin zorluğuna da işaret eder. Ama bekleme esnasında asıl gösterilmesi gereken, sabırdır. Beklemenin uzaması, sabrımızı ölçer. Sabır ise bizi olgunlaştırır. Burada Bergson'un haklı olarak kullandığı bir kavramı kullanmak gerekir: Süre. Bekleme esnasında geçen zamanın sabrımızı ölçmesi, aslında sabrımızın süresinin ölçülmesidir. Ama ölçme kavramını yanlış anlamamak gerekir. Zira ölçme, niceliksel bir durumdur. Oysa sabrımız, niceliksel olarak ifade edilemez ve süre ölçülemez. Sabrımızın süresinin ölçülmesi veya doğrudan sabrımızın ölçülmesi derken kastedilen şey, bekleme fiilinin bizim üzerimizdeki etkisinin anlaşılmasıdır. Bu ise niteliksel bir durumdur. Burada nesnel zaman işe yaramaz. Burada yaşanan, var oluşsal zamandır. Var oluşsal zamanı yaşama hallerinden birisi olan bekleme esnasında var oluşun farkına varılır.

Bazı durumlarda bekleme ile umut etme arasında ilişki vardır. Umut ettiğimiz şeyin gerçekleşmesini beklemek halinde olduğu gibi. Ama umut etmek beklemek, beklemek de umut etmek değildir. Beklemek, zamanın her bölümüyle ilgilidir. Bekleyen, beklediğiyle geçmişe ait bir tecrübe haline sahiptir. Meselâ yazın gelmesini bekleyen bir turizmcinin durumunda olduğu gibi. Çünkü turizmci, geçmişte yaşadığı bir durumu, tekrar yaşamayı beklemektedir. Bunun için beklemede gerçekçi unsur ağır basar. Umut etmede ise her zaman bu gerçekçi unsura rastlanmayabilir. Dolayısıyla umut, geleceğe ait belirsizliğe sahiptir. Beklemede ise bu belirsizlik daha azdır.

Genellikle beklenen, bizim için önceliği olandır. Bir sevgiliyi beklemek veya sevdiğimiz bir sesi duymayı beklemek gibi. Bu durumlarda beklemek, bizim için önceliği olana açılmak için kendimizden çıkmak anlamına gelir. Beklediğimizi kendi ufkumuza dâhil etmek ama daha da önemlisi, beklediğimizin ufkunda yer almaktır bu. Ufka dâhil etmek veya ufkunda yer almak, somut bir hali gerektirdiği için yan yana, yüz yüze olmaktır. Bunun gerçekleşmemesi ise ızdıraptır. Vuslatsız aşkın, muzdarip kılması gibi bir şeydir bu. Bekleme, beklenen ile vuslatı arzulama halidir. Beklediğimize dair özlemimiz ne kadar fazlaysa vuslat arzusu da o kadar fazladır. Çünkü “özlem, arzuyu artırır.”